

Viktorija Urbonaitė

Sveiki, čia tinklalaidė „Postūmis: Dialogai švietimo pažangai“, prie mikrofono Viktorija Urbonaitė. Šios tinklalaidės potėmė – „Ką kultūros laukas gali pasiūlyti mokytojams jų darbe?“ Vis dar gajus požiūris, kad kultūrinis ugdymas labiau užklausinė veikla ir trūksta informacijos apie kultūrinio ugdymo naudą pamokose. Darbų ir pareigų daug, tad mokytojams neretai sunku priimti dar vieną naują, neišbandytą bendradarbiavimo kelią, tad ar verta? Kad čia kalbėčiau ne viena, šiandien toks gausus būrys mūsų ir ypatingas, tuoj išduosiu kodėl. Šalia manęs Inga Norkūnienė, Klaipėdos moksleivių kultūrinių kompetencijų ugdymo modelio kūrėja, inovatyvių švietimo metodikų iniciatorė, praktikė, įvairių mokymų kultūros bei švietimo bendruomenėms lektorė. Bet Inga atvažiavo ne viena, o su nuostabiu šunim Kuršiu, kuris čia guli šalia mūsų. Sveiki.

Inga Norkūnienė

Laba diena.

Viktorija Urbonaitė

Kita pašnekovė yra Živilė Etevičiūtė, TŪM kultūrinio ugdymo ekspertė. Labas, Živile.

Živilė Etevičiūtė

Sveiki.

Viktorija Urbonaitė

Šalia manęs dar dvi nuostabios moterys – Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos mokytojų duetas Liana. Lina Sirgėdienė. Sveiki, Lina.

Lina Sirgėdienė

Laba diena.

Viktorija Urbonaitė

Ir Andželika Aleksandravičiūtė.

Andželika Aleksandravičiūtė

Sveiki.

Viktorija Urbonaitė

Pirmiausia, tai aš noriu pradėti nuo jūsų. Kodėl Liana? Kodėl toks paslaptingas pavadinimas? Kas čia yra?

Andželika Aleksandravičiūtė

Visos paslaptys labai greitai gimsta atsitiktinumo būdu. Mes apskritai atsitiktinumą labai kažkaip prisijaukinusios esame ir labai laukiame tų atsitiktinumų. O atsakymas turbūt labai paprastas. Lina, taip?

Lina Sirgėdienė

Pirmi skiemenys: Lina – li, Andželika – an. Ir galūnė.

Viktorija Urbonaitė

Jūs abidvi esat lietuvių kalbos mokytojos?

Andželika Aleksandravičiūtė/ Lina Sirgėdienė

Taip.

Viktorija Urbonaitė

Kaip tas kultūrinis ugdymas atsiliepia jūsų praktiniame gyvenime?

Lina Sirgėdienė

Mes dabar sakome, kad kultūra yra tarsi mūsų toks atraminis taškas, nuo kurio mes atsispiriame, nes praktiškai mūsų patirtis rodo, kad būtent kultūra kiekvieną mokinį tiesiog prakalbina, įgalina mokytis ir praktiškai keičia visas nusistovėjusias nuomones apie tą mokinį.

Andželika Aleksandravičiūtė

Taip, tai dažnai sakome, kad kultūra atrakina, o po to jau mes atrakiname kultūrą. Tai toks tarsi atsiranda balansas, santykis, harmonija tarp to kaip aš suprantu kultūrą, kaip aš į ją panyru, o vėliau ar aš pats gebu kvestionuoti kultūrą, būti joje, būti dalimi viso to proceso.

Viktorija Urbonaitė

Inga, ar lengva tą kultūrą atsivesti į savo gyvenimą? Kaip jūs patiriate tai?

Inga Norkūnienė

Atsivesti į gyvenimą yra paprasta kai pats supranti ir tiki tuo, ką darai. Mano atveju, kad kultūra tapo tiesiog neatsiejama kompanionė mano kelyje. Aš pati kultūros lauko daugiau atstovas esu ir pakviesti mokytojai į kultūrinės organizacijas ne tik kad praplėtė savo galimybių ribas, pažino save, savo kompetencija sustiprino, bet tuo pačiu jie atvėrė moksleiviams visiškai kitą galimybę mokytis, įsitraukti, dalyvauti, būti ne kultūros vartotojais, kaip mes dažnai sakome, o kultūros dalyviais ir kultūros proceso iniciatoriais ir tie, kurie kultūroje dalyvauja lygiaverčiai, nes, aš manau, bet kokios sritys, kurias mes gebėsime sujungti, tai bus tikrai galimybė auginti tokią visapusiškai mąstančią visuomenę. Neatsiejant skirtingų sričių.

Viktorija Urbonaitė

O sakykit, tas šuo, Kuršis. Man klausytojai neatleis jeigu aš nepaklausiu, ar jis irgi yra kultūros dalis?

Inga Norkūnienė

Jis yra kultūros dalis, nes jis ir startavo pirmiausiai nuo to, kad jisai pakvietė į muziejų, į parodą, pakvietė moksleivius tyrinėti parodoje. Tai buvo iššūkis ir kultūros bendruomenei, nes pirmą kartą šunys pakvietė į mažosios skulptūros parodą, kur buvo 88 skulptūros darbai ant žemės. Ir buvo tiesiog tikrai menininkams iššūkis, kaip moksleiviai judės tarp tų skulptūrų su šunimis ir nieko nenutiks, tai Kuršis per kultūrą atrakino galimybę kultūros įstaigoms Klaipėdoje. Šiuo metu į visas kultūros įstaigas galima ateiti su augintiniais. Į bibliotekas galima ateiti su augintiniais. Tiesiog atvėrė naują perspektyvą kultūrinę ir tuo pačių jis tapo raktu, atrakinęs moksleivių motyvaciją įsitraukti į ugdymosi procesą, nes jis yra kūrybingumo raktas, mokytojui ir moksleiviui. Ką šuo veikia pamokose? Nuo pradinių klasių iki gimnazinių.

Viktorija Urbonaitė

Mes prie to Kuršio dar sugrįšime. Živile, ką jūs matote dirbdama Tūkstantmečio mokyklų visam projekte, matydama daugybę mokytojų, mokyklų, kaip su ta kultūra yra? Kokia šiandienos yra skerspjūvis toks, ką jūs matote?

Živilė Etevičiūtė

Ačiū už klausimą. Dirbam su 58 savivaldybėm, iš viso projekte dalyvauja apie 270 mokyklų iš visos Lietuvos. Tai su dviem kolegėm, tai yra aš, mano kolegė Eglė ir Jurga, mes kartu dirbame ties. Kiekviena savivaldybė turėjo apie metus parašyti planą ir paskui dvejus metus jį įgyvendinti. Tai mes dirbome kaip tokios konsultantės-ekspertės, kai mus įkreipiasi tam, kad mes galėtume padėti kartu parašyti tokį planą, kokio norisi. Tai nebuvo konkursas. Kiekviena savivaldybė turėjo savo aiškų biudžetą ir mes juos konsultavome dėl kultūrinio ugdymo. Ir, aišku, tai buvo tokia privilegijuota patirtis pabendrauti su žmonėmis iš visos Lietuvos. Aš esu gimusi ir gyvenus Vilniuje ir visur kitur, Nidoje šiek tiek, šiek tiek Klaipėdoje, bet iš principo tas Lietuvos geografija daugiau tokia 2D. Tai pirma buvo ta privilegija sutikti tuos žmones ir supranti, kiek jų visokių įvairių yra ir kiek yra absoliučiai puikių žmonių. Ir įsimylėjau naujas vietas, miestelius, nes pagaliau ten nuvažiavau, o ne tik pamačiau Google Maps ar kažkur kitur. Tai yra didžiulė įvairovė. Iki tokių mokytojų, kurios seniai dirba taip, kokie yra TŪM'ο tikslai šiandien, jos seniai taip dirba. Tai yra jų kasdienybė, bet jos dirba tyliai. Mes per televizorių jų nematom. Mano vienas iš tikslų tas mokytojas kažkaip tai prakalbinti, temptis, visaip skatinti eiti tą televizorių, radiją ir t. t. Ir yra tokių, aišku, kuriems ta kultūrinė ugdymo ir kompetencija, ir pats laukas daugiau susiję su šventėmis, t.y. ypatingomis progomis, kai mes kažkur išvykstame ar pasidarome kažkokią šventę ir t. t. Čia jau mezgasi pokalbis apie galimybes, kaip galima, pasitelkiant kultūrinį ugdymą, t. y. ar kūrybiškumą, ar kultūrinį

ugdymą kaip tam tikras meno sritis, metodikas, kaip galima per tuos įrankius, tuos metodus pasiekti geresnių rezultatų, pažangos visuose kituose dalykuose.

Viktorija Urbonaitė

Bet ar jūs matote, kad žmonės, mokytojai noriai kiša rankas į tą kultūrą ar vis dėlto privengia?

Živilė Etevičiūtė

Visko yra. Visko yra ir čia toks didelis daiktas, nes, kaip sako, kai yra dviese, tai nebūna dažniausiai, kad vienas yra tas, kuris kažko mažiau nori ar nori daugiau. Kaip sako, tango reikia dviejų. Čia, kadangi mes turime jau dvi iš karto sritis, kultūrą ir švietimą, tai klausimų daugiau įvairių. Iš principo, aš sakyčiau, kad yra įvairiai. Yra tie, kurie seniai dirba, daro ir supranta. Yra tie, kurie nelabai domisi, nelabai žino, bet yra smalsūs ir nori sužinoti. Yra tie, kurie, galbūt, reikia daugiau įdėti darbo ir parodyti, ir pagrįsti, kodėl tai vertinga daryti. Ir šita laida – viena iš tų įrankių, kur aš tikiu, kad tie žmonės, kurie taip puse ausies girdi, norėtų sužinot, bet nėra tikri, kodėl jie tai turėtų daryti. Aš tikiu, kad mes čia pabandytume rast tuos argumentus, kad bent žengtų tą dar žingsnelį į priekį ir truputėlį pabandytų, labai labai nedaug, bet truputėlį daugiau.

Viktorija Urbonaitė

Palukštenkim dar šitą klausimą. Andželika ir Lina, kaip atsitiko, kad jūs tą kultūrą už rankos pasiėmėt? Aš suprantu, kad lietuvių kalba tarsi ir savaime suponuoja, kad mes taip arti esam ir teatro, ir muzikos, ir ta gimtoji kalba, ir visa kita. Bet kaip jūs abidvi sugalvojote, kad jums reikia tos kultūros daug daugiau? Nepakanka to tokio paviršinio tik priėjimo. Ir ar nebuvo baisu pradžioje?

Lina Sirgėdienė

Čia mes arba atskirai, arba kartu kalbame.

Viktorija Urbonaitė

Galite kartu.

Lina Sirgėdienė

Tai gal tas pirmas žingsnis buvo mūsų mokyklos įsitraukimas į Kūrybinių jungčių projektą ir mes tiesiog pamatėme, kad jų ta filosofija labai atitinka mūsų mokyklos, šiuolaikinės tokios mokyklos, viziją. Kaip pasiekti, kad tiesiog tas mūsų žmogus, mūsų mokinys, mūsų visuomenė, būtent kultūra ir mokslas padarytų taip, kad mokinys taptų toksai atviras, žingeidus, kuriantis ir tiesiog būtų atviras visam pasauliui, atviras šalia esančiam žmogui, kurianti asmenybė, ką mes vis kalbame, kokios tos kompetencijos reikalingos XXI-ojo

amžiaus žmogui. Pas mus atvyko savo srities specialistai, menininkai ir jie dirbo su mokytojais.

Viktorija Urbonaitė

Kas konkrečiai atvyko, kokios srities?

Andželika Aleksandravičiūtė

Buvo labai įvairių. Gal ta pradžia mokykloje ir buvo labai šaunu, kad tai atėjo per projektus, nes mokykla labai dažnai yra tokia uždara sistema ir tai yra labai gaila, kad taip yra vis dar iki šiol. Tai projektas gal buvo tokia paspirtis, kad mes galėtumėme motyvuotai pradėti truputėlį plėsti tą laisvę, suvokimą, kad galima taisyti tvarkaraščius, kad galima ilginti, trumpinti pamokas, auginti tą tokį mokinio sąmoningumą, apskritai, žvilgsnį į mokymosi procesą.

Lina Sirgėdienė

Taip, išeiti į kitą erdvę. Ne tik mokykla, ta uždara erdvė, yra, bet kad praktiškai kiekviena erdvė leidžia mokytis ir plečia akiratį.

Andželika Aleksandravičiūtė

Taip, ir kadangi esam tokios ir pačios gana žingeidžios, tai stengiamės ne tik pačios būti toje mokyklos erdvėje. Na, tos saulė, žvaigždės ir mėnuliai, bet kad ateitų ir kiti žmonės, kurie turi įvairiausių patirčių šitame gyvenime, kurių profesija yra kitokia nei mūsų, kurie su mokiniais galėtų kalbėti kita kalba nei vien kalba mokytojais, kad tai neskambėtų lyg kažkas iš kosmoso. Va, žinot, už mokyklos sienų gyvenimas yra kitoks. Dirbo įvairių sričių specialistai. Mes turėjome ir verslininkų, mokslininkų, režisierių, menininkų. Na, žodžiu, mes taip „pavarėm“, galima gal pasakyti. Stengiamės tiesiog prisikviesti kuo daugiau. Jeigu yra kokia galimybė, tai mes ją ir čiumpame. O vėliau, aišku, jau įgudome įtikinusios, kad galima taip dirbti ir be projektų, tai yra tiesiog savarankiškai, pačios, bet vis tiek kviečiamės įvairiausių profesijų žmones pas save ir tiesiog bandome daryti tą patį, ką darėme su projektais.

Viktorija Urbonaitė

Kas buvo baisiausia pačioje pradžioje?

Lina Sirgėdienė

Šiaip tai gal baisiausia ta nuostata tiek pačių mokinių, tiek tėvelių, nes mes kai pradėjome šitaip dirbti, tai keletą tėvelių tiesiog atėjo pasižiūrėti ką mes čia tokio darysime.

Andželika Aleksandravičiūtė

Taip, bet mes juos ir kvietėme, sakėm: pasižiūrėkit.

Lina Sirgėdienė

Paskui, po pirmų mūsų veiklų, kaip sakom, palaimino. Sakė: tikrai tinka, patinka, prašom, tik veskitės, dirbkite ir tiesiog plėskite mūsų vaikų akiratį.

Viktorija Urbonaitė

Inga, o kas jums buvo sunkiausia, kai jūs pradėjote tą kultūrą taip nešt tiems moksleiviams? Kas labiausiai gąsdino jus pačią?

Inga Norkūnienė

Pirmiausia, aš irgi esu Kūrybinių jungčių žmogus, kas irgi taip pat įkvėpė tęsti šią bendradarbiavimą su švietimu ir įprasminti tą kultūros ir švietimo bendradarbiavimą, ir matyti galimybių spektrą labai didelį. Aš tikriausiai noriu pasidžiaugti, kad pavyko tai įnešti į Klaipėdos savivaldybę ir tai tapo politiniu prioritetu mūsų mieste, kad kultūra ir švietimas turėtų bendradarbiauti, ir tai vyko 2018-ais metais, mums netapus Europos kultūros sostine, bet pasirinkus šią programą kaip esminę Klaipėdos miestui. Kadangi, aš irgi taip pat turėjau patirtį su Kūrybinėmis jungtimis ir mačiau kaip keičiasi, aš turėjau labai sudėtingus atvejus mokyklose...

Viktorija Urbonaitė

Pavyzdžiui?

Inga Norkūnienė

Turėjau rusakalbėje mokykloje sudėtingą pavyzdį, kai aš atėjau kaip kūrėjas, tai buvo mano patys pirmieji metai, ir aš ten atėjau ugdyti kultūrinių kompetencijų, kritinio mąstymo, ir tėveliai tos klasės atsisakė, kad aš apskritai bendradarbiaučiau ir ateičiau į šią bendruomenę. Teko priimti tokius labai kūrybingus sprendimus – kreiptis į tuometinę ministrę per Varanauską, jos viceministrą, ir pasiūlyti kaip kūrybinį metodą Kuršį, kuris sujungtų švietimą, kultūrą ir būtų Trojos arklys arba raktas, nežinau čia kaip galima pasakyti, kad atrakinti širdis. Per Kuršį aš atėjau į šitos mokyklos bendruomenę ir kartu su ja mes išėjome į kultūrą, į muziejus ir per tuos metus įvyko toks didžiulis pokytis klasėje. O dar buvo tikriausiai tas, kas labiausiai įkvepia, tai po dar dvejų metų, kuomet aš jau dirbau toje mokykloje su mokytojų kolektyvu, prisijungė tėvai, nes vienos mamos, tos pirmosios mano klasės, sūnus mokėsi klasėje, kurioje vėlgi dalyvavo projekte Kūrybinių jungčių, ir aš vėl buvau ten, tik jau su mokytojais. Prisijungė ir pasakė, kad tas projektas, kuriam jie visi priešinosi, visi 24 tėvai, pakeitė jų vaikų likimus ir gyvenimus, jų pasirinkimus. Tai reiškia, kad jie liko kurti ir gyventi mūsų lietuviškose gimnazijose. Jie pasirinko studijas čia. Jie dabar yra jau pabaigę su mano dukra, kuri šiais metais studijuoja universitete. Jie buvo tų pačių metų, tuo metu septintokai, ir tai buvo tikriausiai labiausiai atnešantis tą grąžą, kaip tėvai pakeitė savo nuostatas ir kad koks raktas yra kultūra, koks raktas yra telkti ir jungti. Ir koks raktas yra, kada mes išeiname iš savo burbulų arba, kaip sako labai teisingai mokytojos, nėra pasaulio atskirai. Mokykla moko apie visumą, apie tai, koks pasaulis yra mus supantis ir kaip jis veikia.

Čia yra visos kultūros galimybės, ir taip, buvo pradžia labai sunki, nes tu ateini, neturi tu j ką atsiremti, neturi tų pavyzdžių. Tu turi kurti čia ir dabar, ir pakviečiau kurti mokytojus. Sakau, mes dabar visi esame kūrėjai. Va jums šuo. Ką jis darys jūsų pamokoje? Ką jis darys geografijoje septintokų? Ką jis darys istorijoje, ką jis darys matematikoje? Taip mes atradome jo stiprybę. Jisai skaičiuoja matematiką. Jis yra puikus matematikas, traukia šaknį, daugina, dalina, sudeda, atima.

Viktorija Urbonaitė

Kaip?

Inga Norkūnienė

Balsu pasako atsakymą.

Viktorija Urbonaitė

Parodykit pavyzdį.

Inga Norkūnienė

Dabar tai nežinau, gal laidos pabaigoje, nes, matote...

Viktorija Urbonaitė

Gerai, trauksim šaknį pabaigoje.

Inga Norkūnienė

Trauksim šaknį. Reikia, kaip ir kiekviename procese, reikia skaniuko gyvenime, motyvacijos. O kodėl aš tai turi daryti gerai? Klausimas sau.

Viktorija Urbonaitė

Tai čia tokia intriga ir motyvacija klausyti podcast'o iki pat pabaigos, ir ištrauksime su šuniu šaknį. Gerai, o sakykit dar, kaip atrodo jūsų darbas? Jūs ateinate į klasę ir tai yra skirtingų klasių mokiniai, skirtingos geografija, matematika, lietuvių, viskas, ką jūs darote? Jūs padedate kažkaip mokytojams? Kaip atrodo jūsų pareigos?

Inga Norkūnienė

Mes su Kuršiu pakvietėme, pasitelkiant kultūrą, nes kultūra yra pagrindinis raktas. Iš tiesų, Kuršio veikimo principas yra kūrybingumas, t. y. mes skatiname kūrybingumą, ir kaip mokytojai sugalvoja, kaip integruoja įvairius dalykus, Kuršj, čia jau yra raktas, kuris rakina mokytojų pačių tyrinėjimo... Tą atrakina, vat kodėl jie smalsūs, kodėl jie tyrinėja. Tai per Kuršj jie geba tą savo kūrybingumą atrakinti ir kaip susieti, kaip aš sakau, kultūrinę kompetenciją. Jos yra galimybė nepaprastai esminga dėl to, kad tai rakina visų dalykų žinias, gebėjimus. Tai reiškia, kad per kultūrinę kompetenciją, ką mes matome šiandien dienai rezultate,

akademiniai pasiekimai yra ypatingai ženklus tiek matematikoje, tiek tiksluosiuose moksluose, tiek gamtos moksluose, nes esmė yra kad kultūrinės kompetencijos galimybę, reikėtų jos nesuprasti siaurai, kad tai yra tik kultūra, tai yra suvokimas. Tai yra mąstymo įrankio įgijimas. Per kultūrą moksleiviai įgyja įrankį mąstyti, o mąstymas yra esminis dalykas, kas yra duota žmogui. Jeigu žmogus mąsto, jeigu jis geba reflektuoti tai, ką jisai suvokė, kokias žinias jisai gavo, mes turime žmogų, kuris jau yra įsitraukęs į procesą.

Viktorija Urbonaitė

Tai reiškia, kultūra, šiuo atveju, yra ne tai kaip pasilinksminimo būdas, kažkoks pavartojimas, kad tiesiog ne mokyklos sienos, bet įėjimas į kūrybiškumą, į gyvenimą ir reflektavimas. Teisingai suprantu?

Inga Norkūnienė

Taip, taip, taip. Tai yra į mąstymo gebėjimų stiprinimą. Reiškia, mes auginame žmogų, kuris mąsto, kuris yra atsakingas už tai, ką jisai veikia. Kai jis ateina į pamoką, jisai supranta, kodėl dalyvauja pamokoje ir tai padeda kultūrinę kompetenciją, ir mokymasis kartu su kultūros lauku per kultūrinius procesus mums visiškai dovanoja naują kartą, kuri yra nepaprastai kūrybinga ir nepaprastai įsitraukusi, ir tai, ką aš stebiu šiandien dienai, tos kartos, kurios jau taip augo, mes su mokytoja Lilija Bručkienė startavome eksperimentais, kai pakvietėm mokytis visą dieną muziejuje, galerijoje. Tai reiškia nuo aštuonių ryto tėvai atveža vaikus iki pat keturių, ir jie mokosi fizinio ugdymo, lietuvių kalbą, gamtos pažinimą ir atvažiuoja direktorius stebėti, kas čia vyksta su šita kultūra. Bet ką mes matome? Šiuo metu jie yra vienuoliktokai ir reikėtų susitikti su tais vaikais ir pabendrauti. Tai yra ypatinga nauja karta, kurie imasi lyderystės kurti. Jei jau patys stato koncertų salėje oratorijas, jie dalyvauja procesuose, jie rašo nepaprastus darbus. Tai yra tokia įsitraukusi visuomenė, apie tą, apie kurią mes svajojame, apie kuriančią ir atsakingą visuomenę ir dalyvaujančią, o ne pasyviai stebinčią procesus.

Viktorija Urbonaitė

Živile, ar dar daug Lietuvoj mokytojų, kurie pasyviai stebi tuos procesus?

Živilė Etevičiūtė

Aš manau, kad po šitos laidos neliks.

Viktorija Urbonaitė

Aš neabejoju, bet pažiūrėkime dar, kokia yra šiandienos realybė. Aš nemanau, kad čia yra kritika, bet tiesiog kartais įsivertinti irgi sveika. Pažiūrėti, pasimatuoti temperatūrą, kur mes esame ir kad nėra to tokio idealaus pasaulio.

Živilė Etevičiūtė

Man patinka galvoti apie pažangą kiekvienam atskirai, nes mokytojai irgi nėra kažkokie išskirtiniai. Jie kaip ir mokiniai. Tu turi žiūrėti diversifikuotai į žmonių galimybes, jų situacijas ir t. t. Tai čia vienas dalykas, individualus. Kitas dalykas, man atrodo, mes turime tą tokį suformuotą kuklumą, bet labai neigiamą. Kur mums atrodo, kad jeigu gerai, tai tik ne čia, jeigu kažkas gali, tik ne aš.

Viktorija Urbonaitė

Gėdijimasis toksai?

Živilė Etevičiūtė

Taip, ir toksai savęs kaip nevertinimas, neatradimas laiko. Kur tu pasakai, žiūrėk, aš padariau. Bet atrodo labai mažai, bet aš šaunuolė ir eit toliau. Tai stabdo. O kiek tokių žmonių yra? Na, aišku, kad jų yra, nes čia mokykla nėra išskirtinė kažkokia vieta. Ir šalia to, kad absoliuti dauguma mokytojų yra atsakomybės, darbštumo, noro, susirūpinimo vaikais pavyzdys, ir tai yra neįtikėtina profesija. Kiek mokytojas gali būti svarbus gyvenime, manau, kad visi žinome, bet būna kaip būna. Tai aišku, tos konsteliacijos tobulos yra tada, kai ne tik mokytojai, bet kai visi toje grandyje vienas kitą palaiko ir žiūri viena kryptimi. Tai yra ir direktorius, ir pavaduotojas, ir mokytojai, ir tėvai, ir tada vaikai, jie tada įsitrauks. Tai va, čia tas toksai vėlgi apie tą kūrybingumą, kurį taip gražiai Inga išplėtė. Čia nėra vien tik mokytojo reikalas. Mokytojas vienas gali, aišku, padaryti. Yra ir tokių mokytojų, kurie dirba vieni, daro dalykus, bet, įsivaizduokit, tas mokytojas, kiek jisai gali aprėpti. Tiek vaikų, kiek gali aprėpti, tiek valandų ten yra jo. Bet įsivaizduokit, jeigu prie to mokytojo prisijungia kitas mokytojas, prisijungia pavaduotojas. Tvarkaraščiai juda, motyvacija yra, turi į ką atsiremti, užburi kitus, atsiranda tėvai ir tu žiūri, kad jau visa mokyklos bendruomenė įsitraukus. Žiūrėk, mokykloje jau daugėja vaikų. Jie neišeina, žiūrėk jau bendruomenė tavo kieme, miestelyje jungiasi, nes žmonėms patinka būti grupės dalimi, juos motyvuoja. Grupėje gali patirti, gauti tai, ko vienas tikrai negausi, ir vat dėl to Andželika ir Lina, jos yra dviese. Čia yra atominės, nes jos yra dviese, jos gali dalintis vienas kita, kai blogai paverkti, kai gerai pasistiprinti. Pirmas dalykas, ką mes turime, tokį dokumentą, ruošiame rekomendacijas – raskit panašų į save, nebijokit ieškoti. Nebijokit turėti tą kitą, kuris jums padės ir jūs galėsite padėti, išeit iš to savo tokio monados, kur aš čia toks esu visoks, atsivėrimui, tai labai sunku. Tikrai sunku, bet pabandykit, nes yra didžiulė tikimybė, kad kažkur šalia ar arčiau, ar toliau yra labai panašus žmogus kaip jūs. Ir jūs galite dviese padaryti dalykus, kur vienas negalėsite.

Viktorija Urbonaitė

Bet, Živilė, gali kas nors, klausytojas, mokytojas sakyti: na, bet, sutikit, artėja egzaminai, ar mes turime laiko dar užsiiminėti kultūra, žaidimais ir kas čia bus?

Živilė Etevičiūtė

Mes čia irgi apie tai kalbėjome ir čia jau mokytojas tikrai realiau atsakys į tokį klausimą. Jeigu mes pradėsime strategiškai tai daryti nuo pradinių klasių ir žaidimo tikslas nebus tik atitraukti dėmesį arba šiaip tiesiog kažkaip praleisti laiką, kol mokytojai kažką kitą veikia, čia toks blogas pavyzdys, bet žaidimas bus orientuotas į tikslus. Mes žinosime kodėl ką žaidžiame ir kokiais tikslais pasiekiame ir t. t. Tai va ta praktika, nes įgūdžiai mums labai svarbūs. Įgūdį padarysime, kad vaikai kažkur eina, kažkaip daro ir užaugs, ir tai taps kasdienybe, ir tai bus įrankis mokytis. Va tas yra, kad kultūrinis ugdymas, kultūrinė kompetencija nėra dar vienas kažkas, kas jums bus užkrauta ant pečių ir jūs ten vilksit. Tai yra galimybė gauti naudą tiek mokytojams, tiek mokiniams. Iš tikrųjų, galimybė pasilengvinti sau darbą. Tik pradžia reiks truputį truputį investuoti, ką visą laiką reikia truputį investuoti laiko.

Viktorija Urbonaitė

Tai gerai, tada pereiname prie tų praktinių. Kaip jūs, Lina ir Andželika, patyrėt tą, kaip išmatuoti naudą? Živilė užsimena, nauda, ar ne, kokia ta nauda? Juk ne per dieną išsimokinat tuos vaikus ir ne per dieną įsileidžia jie į save tas naujas taisykles ir naują tą laisvę tokią kurti ir eksperimentuoti.

Andželika Aleksandravičiūtė

Taip, tai iš tikrųjų čia truputį paantrinčiau ir neišskirčiau mokymosi egzaminams ir kultūros kaip dviejų kažkokių atskirų dalykų, nes mokydamasis tiesiog kitaip, kultūroje tu mokaisi vis tiek tų pačių dalykų, o ne tiesiog išeini pasilinksinti arba pažaisti ta kažkokia keistąja prasme, kurią mes šiandien suvokiame, kad tai yra tiesiog pasilinksminimas ir laiko praleidimo būdas. Tai sužaisminimas arba kultūros pažinimas nėra tai. Tai yra apie mąstymą, apie suvokimą, apie mąstymo procesus ir kai mes sakome ugdytis ar už mokyklos ribų, ar toje pačioje mokykloje, tik pakeitus klasę ir išėjus pasižiūrėti, koks poveikslas kabo tiesiog šalia tavo klasės, sužinoti kas kuria tą meną, kuris kabo koridoriuose, niekaip nėra susijęs su tuo, kad mes nesimokome egzaminams. Mes išeiname tą pačią programą.

Lina Sirgėdienė

Tai mes praktiškai ir sakome, kad visas gyvenimas yra egzaminas. Tai mes tam gyvenimui ir ruošiame, nes praktiškai tu kiekvieną dieną susiduri su įvairiomis problemomis ir iššūkiams. Tai būtent ta kultūra, tas kultūros arba kultūrinio lauko ugdymas, tai ir padeda ieškoti, atrasti būdų, kaip čia ir dabar spręsti tas problemas ir nebijoti priimti tų iššūkių.

Viktorija Urbonaitė

O nesako jums tėveliai, kad, na, pamatuokime pažymiais, pavyzdžiui? Nes kaip tą naudą įvertinti?

Lina Sirgėdienė

Taip, tai labai dažnai turbūt tas pažymys tiek mokinius ir tiek tėvelius, ir mokytojus šiek tiek nusodina, ir mes norime labai greito to rezultato. Bet kaip tu matai degančias mokinio akis ir jisai klausia: „tai kada mes vėl taip mokysimės, kada mes ten eisime?“ Ir tu matai kaip jis emociškai keičiasi, nes mes sakome, kad šių dienų problema yra emocijos mokinių.

Andželika Aleksandravičiūtė

Ir mes, ir patys mokiniai įvardija, ypač tie, kurie jau yra įpratę kalbėti, nes kai mes sakome, kad va ugdykime egzaminui, tai aš įsivaizduoju kaip tokį, nežinau, įdėkime vaiką į kokį va tokį juodą kubą, ten jis išmoks, atsakys, o po to išeis ir kažkaip gyvens, kažkaip bandys tvarkytis su savo gyvenimo iššūkiais, bandys kalbėti viešai. Mes matome tokių labai praktinių pavyzdžių kai tie žmonės, kurie mokosi ir, kaip Lina sako, tikrai neatsitinka taip, kad kitą dieną iš karto pasikeičia tas vaikas. Metai, dveji praeina, bet jis atranda savyje kažkokios motyvacijos ir suvokimo, ko jis mokosi kai mokosi, kodėl jis mokosi.

Lina Sirgėdienė

Ir labai savivertė auga tiesiog ir taip net džiugu, kaip įvardija, sakykime, savo tuos pasiekimus, mato pats kaip keičiasi, o ne tai, kaip sakykime, tu nemoki, blogai, blogai, blogai, o čia jisai pats atranda – gal nedidelis tas žingsnelis buvo į priekį, bet aš tą padariau. Mane išgirdo. Mano atsakymą priėmė. Aš pabandžiau ir tiesiog išlaisvėjau.

Andželika Aleksandravičiūtė

Tai nėra tas žmogus, kuris laukia iš tavęs nurodymų kada pradėti, kada baigti, ką padaryti, kaip padaryti. Mąstantis žmogus auga, dalyvaujantis.

Viktorija Urbonaitė

Bet čia toks antidotas, priešnuodis Živilės įvardintam tam savęs tokiam nužeminimui ir neįvertinimui, ar ne?

Andželika Aleksandravičiūtė

Taip ir vat mes matome tokių pavyzdžių, kad tie mokiniai, kurie išlaisvėjo, kurie mato pasaulį platesnį, tikrai ne klasėje vienoje, tai jie tikrai yra daug drąsesni. Jie prisitaiko prie bet kokios situacijos. Taip, jie gali priėti prie bet kurio žmogaus. Jie gali paklausti, pasiteirauti. Jie gali ant scenos užlipti. Jie nebebijo arba kaip tik, pavyzdžiui, jeigu bijo, tai tada sako: bet man reikia šitą baimę įveikti. Tai man atrodo čia ir yra tas raktas, kai žmogus pats mąsto ir žino dėl ko jisai mokosi, o ne dėl to, kad aš jam liepia išmokti egzaminui.

Viktorija Urbonaitė

O jūs pačios tikėjotės, kad bus va taip?

Andželika Aleksandravičiūtė

Taip?

Lina Sirgėdienė

Jeigu mes nebūtumėm tikėjusios, tai turbūt nebūtumėm ir veikusios ir nebandžiusios.

Viktorija Urbonaitė

Bet negi nenustebino?

Andželika Aleksandravičiūtė

Nustebino. Mane tai tikrai nustebina kai tu gauni...

Lina Sirgėdienė

Ir šiandien dar nustebina.

Andželika Aleksandravičiūtė

Ir dar šiandien nustebina, taip, bet nustebina tai, kad gauni dar daugiau, negu tikiesi.

Lina Sirgėdienė

Taip, ir praktiškai atsiranda toks labai artimas ryšys su pačiu mokiniu, nes jeigu mes anksčiau, sakykime, su Andželika, dar čia turėjome keletą kolegijų, kurios buvo įsitraukusios, ir mes planuodavome. Dabar kaip mes mąstome apie tokias veiklas, planuojame, tai mūsų tą visą planavimą įsitraukia ir mokiniai, ir jie tiesiog jau per savo poziciją, nes vis tiek mūsų mąstymas truputėlį skiriasi. Jie siūlo kas būtų įdomiau, tiesiog reflektuoja, kad gal reikėtų truputėlį susiaurinti, praplėsti, pasiūlo ką reikėtų padaryti. Tai mes irgi mokomės iš jų ir pasirodo, kad tas mokytojas yra toks pat žmogus, kuris irgi daug ko nežino, čia ir dabar mokosi. Tada jie labai atsiskleidžia, atsiveria.

Viktorija Urbonaitė

O sakykit, iš kur jūs pasisemiate tų visų idėjų, kas kas jums jas diktuoja?

Živilė Etevičiūtė

Aš dar tik labai trumpai pasakysiu, kad ką Andželika ir Lina kalba, tai kalba apie pamokas. Čia ne apie popamokinę veiklą.

Viktorija Urbonaitė

Taip, aš suprantu.

Živilė Etevičiūtė

Tiesiog kartais turime tą tokį įsivaizdavimą, kad tai yra po pamokų. Nes, žinot, yra pamokos, o čia yra kažkas po pamokų.

Andželika Aleksandravičiūtė

Ir kartais, kai pasiūlai vesti taip pamokas sako: tai gal jūs veskit po pamokų? Mes sakome: ne, čia pamokos.

Viktorija Urbonaitė

Bet kodėl pamokos turi būti neįdomios? Kodėl pamokos turi būti kančia?

Andželika Aleksandravičiūtė

Neturiu atsakymo, mes irgi keliame tokį klausimą.

Lina Sirgėdienė

Taip, bet mes ir esam gal būtent su Andželika tos mokytojos, kurios norime pasakyti, kad pamokos yra įdomios ir mokymasis gali būti įdomus.

Viktorija Urbonaitė

Ir nereikia ten kentėti.

Lina Sirgėdienė

Ne, ne, ne.

Andželika Aleksandravičiūtė

Nereikia ten kentėti.

Viktorija Urbonaitė

Ir galima išmokti žaidžiant ir mėgaujantis.

Lina Sirgėdienė

Taip.

Viktorija Urbonaitė

Tai iš kur jūs pasisemiate šitų idėjų? Kas jums jas į ausį kužda?

Lina Sirgėdienė

Šiaip būna visokiausių variantų. Kartais tai būna tuščia, pradedam tiesiog diskutuoti, kalbėtis ir tiesiog taip išsirutulioja. Kartais, na...

Andželika Aleksandravičiūtė

Šiaip mes domimės apskritai kuo gyvena mūsų kultūra, kuo gyvena mūsų miestas, kas jame vyksta. Pasiskaitome žurnalus, žiūrime kas yra ant bangos, kitaip tariant, kuo pulsuoja gyvenimas, nes tu negali užsidaryti į tą celę ir dabar mokyti daiktavardžio tiesiog kažkokio, kur nežinai kur pritaikyti po to, atsakyti kas jis yra ir pan. Tai mes stengiamės, kad visos veiklos, kurias daro mokiniai, būtų aktualios ir jiems, ir kad jie plėstų savo akiratį, ir panaudotų tas žinias, kurių mes mokomės per pamokas, programoje kurios yra. Tai užtat mes ir kalbame, kad tai yra pamokos. Tik jos yra pritraukiančios įvairiausių kontekstus ir gebėjimą tą vaiko mąstyti.

Viktorija Urbonaitė

Inga, gerai, įsivaizduokime tokią, čia yra labai nuostabu, Vilnius, Kaunas, Klaipėda, didieji miestai, kur nori teatras, nori muziejus, nori renginys koks nors ir kiekvieną dieną iš tikrųjų gali susimedžioti. O ką daryti, jeigu tu gyveni kokiam nors mažam miestelyje ar kaimelyje, kuriame yra „visus pažįstu ir nieko ten nevyksta“, išgelbėkit dabar.

Inga Norkūnienė

Išgelbėti situaciją. Iš tiesų, dirbu ir su mažais miesteliais, ir su mažų miestelių gimnazijomis. Šilalės rajono Pajūrio, toks miestelis yra prie Pajūrio upelio, ir Luokė yra tokia Telšių rajone, labai maža gimnazija. Ir ką daryti? Ten yra begalybės, begalybės galimybių ką galima daryti.

Viktorija Urbonaitė

Pavyzdžiui?

Inga Norkūnienė

Tai, pirmiausia, bendruomenės telkimas, kur tu panaudoji kultūrinę kompetenciją, įtraukiant bendruomenės resursus. Pavyzdžiui, mes su Pajūrio gimnazijos mokytojais rinkomės medžiagą mokymuisi iš bendruomenės, kuri gyvena mažame Pajūrio miestelyje. Tai reiškia mes keliavome į medienos tokią gamyklą. Tai yra viena didžiausių pasirodo Lietuvoje ir ten mokytojai atrado resursus dailės pamokoms, lietuvių kalbos pamokoms, istorijos pamokoms, matematikos pamokoms, kaip suskaičiuoti orą, ir tas kūrybingumas arba kultūrinė kompetencija, ir tas gebėjimas iš va tokių bendruomenių pasisemti resursų yra neįtikėtinas. Tada keliavome į batalioną ten įsikūrusi kaip tik naujai. Ten surado istorijos mokytoja sąsają su batalionu kritinio mąstymo ugdymui, kompetencijai kritinio mąstymo, bendradarbiaujant ir apdirbant žvalgybinę informaciją kariuomenės, kur moksleiviai gali tai pritaikyti ugdymo procese. Tada mes keliavome į visai per žingsnį biblioteką. Pasirodo, gimnazija, turėdama šalia biblioteką, jos niekada nebuvo išnaudojus formaliu ugdymo procesui ir kai susiejome ryšius, tai dabar jau jie toliau bendradarbiauja, nes aš laikau ryšius su visais mokyklų mokytojais ir mokiniais su kuriais mes dirbame. Visą šitą mes iškėlėme, visą tą resursą surinkę, mokytojai turi tradiciją kartą metuose, dalykų mokytojai traukiasi burtų ir susikeičia

pamokomis. Tai reiškia, kad dailės mokytoja moko vienuoliktokus biologiją apie smegenų struktūrą.

Viktorija Urbonaitė

Bet taigi čia baisu.

Inga Norkūnienė

Taip, labai, bet kultūrinės kompetencijos galimybių ribų išplėtimas ir yra tai, kad mokytojo kūrybingumas, kai atsiveria moksleiviai, atėję, pavyzdžiui, į matematikos pamoką ir ten sutikę istorijos mokytoją, kuri išmokina per lego kaladėlių spalvų struktūrą kampus. Vaikai sakė net miegodami prikelti apie kampus moka viską. Tai ką, kokias galimybes mes galime per kultūrinę kompetenciją atverti mažų miestelių, nes resursai, kaip ir sakau, yra žmonės, yra aplinka, kuri mus supa. Kultūrinė kompetencija kalba apie tai, kad žmogus yra atsakingas už pasaulį, kuris jį supa. Tai reiškia, tai tas žmogus, kuris yra šalia, kaip mes sakome, auginame žmogų, bet jeigu žmogus auga nematydamas, kad šalia auga kitas žmogus, kad yra gamta šalia, kad šalia yra procesai, kurie vyksta, kaip įkvėpti kūrybingumą? Tai vat naudojant tai, kas yra tavo aplinkoje ir nereikia, kaip ir sakė. Įdomiausiai buvo lietuvių kalbos mokytoja pradinukų sako, tai ką aš galiu mokykloje? Sakau, tai jūs pagalvokite, dabar kokią temą jūs mokinat? Sako, nu, vat nosines raides. Ir ji sėdėjo ir po tų vat kultūrinių kompetencijų, save tyrinédama, sugalvojo užduotį, kad vidury pamokos paleido pradinukus į mokyklą komandomis – komandinis darbas – surinkti kuo daugiau, ne nosinių raidžių, atsiprašau, o minkštumo ženklų. Kuo daugiau mokykloje užrašų su minkštumo ženklu ir tie trečiokai, berods, iškeliavo į mokyklą tyrinédami. Ir įdomiausia buvo tai, kad jie parsinešė, nes mokykloje nebuvo labai daug tų užrašų su minkštumo ženklu, bet jie atsinešė pakeitę, pvz., laiptai-laipteliai, jie patys kūrybingai pasižiūrėjo į užduotį. Ir sako mokytoja, aš dabar tikrai žinau, kad jie supranta ką reiškia minkštumo ženklas žodyje, ir tai yra kūrybingumo kompetencija – išnaudoti, gebėti pasiimti resursus iš visur, kur tu esi. Aš čia esu ir ką aš su tuo galiu daryti? Kaip aš tai galiu pritaikyti viename ugdymo dalyke, kitame? Ir vat šita yra kultūrinės kompetencijos galimybės.

Viktorija Urbonaitė

Bet sutikite, ne visi žmonės turi tą kūrybiškumo tokį, nežinau, nedirstu sakyti, geną, bet yra vieni žmonės, kurie tikrai ten fontanai ir Niagaros kriokliai trykšta, o pas kitus žmones yra tiesiog kukliau viskas ar ne? Ką tada daryti?

Inga Norkūnienė

O aš sakau, kad visi turi kūrybingumo geną. Dėl to, kad žmogus evoliucionavo tik dėl to, kad jis buvo labai smalsus, dėl to, kad jisai smalsavo ir tyrinėjo. Mokykla, kad neužgesintų tyrinėtojo šitą dvasią, kai tu ateini į mokyklą ir viską gauni, iš esmės. Ateini, algoritmas, atėjau, gavau, išmokau, atsiskaičiau. Ir aš sakau, ir šitoje algoritmų sistemoje staiga turi

užaugti kūrybingi, kuriantys, inicijuojantys. Taip nenutinka, kuomet tu mokaisi kaip algoritmas ir mokytojai, kai jie išsilaisvina, jie ir supranta, kad visi yra kūrybingi ir surasti kažkokių sąsajų iš tikrųjų nėra taip sudėtinga. Čia yra tiktais drąsa, išdrįsti padaryti.

Viktorija Urbonaitė

Tai vadinasi, jeigu mokytojai, kurie dabar klausosi šitos tinklalaidės, dar turėjo tą sau tokį, žinot, kišenėje pasiteisinimą, kad „aš nekūrybingas, aš negaliu to daryti“, tai mes ką tik pasakėme, kad neįmanoma, kad neveikia.

Inga Norkūnienė

Tas neveikia, tikrai. Daugiau yra tiktais kiek aš dar išdrįsiu pabandyti, patyrinėti aplinką, kurioje esu, ir ją pritaikyti ugdymo procese. Nuo čia prasideda kūrybingumas, nes aš sakau mokytojams visada, jeigu jūs ugdote kompetenciją, kūrybingumą kritinio mąstymo, visada paklauskite: o kiek aš esu kūrybingas, kiek aš kritiškai mąstau, kiek aš dalyvauju, kiek aš įsitraukiu? Jeigu aš pats nesuprantu, kas su manimi vyksta, labai sunkiai tai galėsiu įžvelgti ir tuose dalykuose, kuriuos ugdau ir moksleiviuose. Tai čia toks, kaip ir sakė, man labai patinka mokytojos, kurios sako, mokosi visi. Čia yra nuolatinis eksperimentas ir gebėjimas mokytis, ir mes paskui kalbame – mokytis visą gyvenimą. Tai mokytis visą gyvenimą ir yra, kad tu pradedi, kaip Živilė sakė, nuo pirmos klasės tyrinėti, imti šitą visą pasaulį ir jį taikyti. Gavau žinias, suvokiau, pritaikiau ir va šitas procesas, ir kultūrinės kompetencijos atsiradimas, ir įvardinimas, iš tikrųjų galvoju, kad yra mokytojams didžiulė pagalba savo ugdymo visa medžiaga. Vat mes kalbame, matematika sudėtinga, fizika sudėtinga, bet iš tikrųjų nei matematika, nei fizika, nes visi mokslininkai, nes aš labai domiuosi mokslu, kiekvienas mokslininkas pirmiausia apie save sako: aš esu kūrėjas ir menininkas. Visi tikslieji mokslai yra pagrįsti būtent visais meniniais, kūrybiniais dalykais, nes ten reikia sumąstyti tai, kas nėra sumąstyta. Reikia sukurti tai, kas nėra sukurta.

Viktorija Urbonaitė

Nauji keliai.

Inga Norkūnienė

Tai kultūrinė kompetencija šitą galimybę dovanoja, tiktais pabandykime ją taikyti.

Viktorija Urbonaitė

Živilė, o ko reikia, kad tas mokytojas rastų tos drąsos? Nuo ko viskas prasideda? Duokit patarimų, prašau.

Živilė Etevičiūtė

Pasikalbi su savimi pirmiausia, atrandi kokią gerą vietelę sau, kuri tau patinka ir tada turbūt mažais žingsneliais, nes mes bijome daryti klaidų. Tai reikia taip truputėlį saugiai. Kaip Inga

taip gražiai kalbėjo, pabandykit išleisti tuos mokinius į koridorių. Pirma trumpam laikui, paskui truputį ilgiau ir žiūrėkit kas vyksta, kas vyksta su jumis, kas vyksta su mokiniais. Mes su Andželika ir Lina kalbėjome, kad po visų tokių vat truputėlį kitokių pamokų, kai jau užsiauginsite tą tokią drąsą išbandyti visą pamoką. Visą laiką tas laikas yra refleksijai, pasimatuoti kas čia atsitiko, nes va čia turbūt būtinas įrankis tiek sau, tiek mokiniams, kad augintumėte žmogų, kuris pradėtų su jumis kartu, aš pavartosiu metaforą, žaisti, nes kitu atveju, jeigu mes nereflektuojame, nežinome ką mes darome ir kodėl, tai tada atsiranda algoritmas. Aš manau, žinoma, kad viso proceso ugdymo nėra tikslo paversti dideliu žaidimu. Žinoma, kad bus pamokų, kur geriausia sėdėti suole ir rašyti, ir spręsti, tai yra viena dalis, bet bus tokių pamokų, kur jūs pasitelksite kažkokį kūrybingą sprendimą, nes, pavyzdžiui, jūs matysite, kad sėdėjimas ir rašymas neveikia. Gali būti dėl įvairių priežasčių: amžiaus tarpsnis, pamoka dienos metu, kai vaikai pavargę, gal tema kažkokia, kuri yra labai sudėtinga. Tai yra mokytojų, mokyklos, kurios net tyrimus pasidaro. Temos, kurios stringa. Yra temos, kurios niekaip. Net neaišku kodėl. Ir tada tu ieškai sprendimų kaip tą temą kitaip išdėstyti, kad tie vaikai suprastų, pritaikytų būtent tiems vaikams ir t. t.

Viktorija Urbonaitė

Bet tai reiškia, kad nereikia šito kultūrinio tokio integravimo kiekvienoje šimtu procentų pamokų.

Živilė Etevičiūtė

Tai, žinoma, ne. Tu pasimatuoji. Čia yra tas atvirumas, tu pasimatuoji kiek. Bet aš žinau, kad jeigu mes jau taip plačiai žiūrėsime į kultūrinę kompetenciją, čia jau yra kritinis mąstymas, tu čia jau įsijungi, tu jau apžvelgi. Ką aš darau, kas gerai? O ką norėčiau keisti? Tas požiūris jau plačiaja to žodžio prasme, ir keiti tai, kas tau atrodo reikalinga. Kiek tu turi jėgų, kiek tu laiko turi, kiek tu noro, kokių galimybių? Nes aišku, kad čia yra laiko resursai, finansiniai resursai, tai tą viską reikia įsivertinti. Tik tiek, kad Lietuvoje yra tų galimybių, kurių jau minėtos Kūrybinės jungtys, bet yra ir Meno avilys, ir Keliaujančios architektūros dirbtuvės, ir gal dar kolegės pasakys tų galimybių, kur tu gali pradėti su kitais, kurie jau žino ir kurie tave truputėlį palydės. Tai yra tos galimybės, kurios jums kainuos tikrai drąsą, iš principo. Na, ir gal truputį laiko, bet aš manau, kad tikrai iš esmės nedaug. Išbandyti, tai reiškiasi, kad, iš principo, reikia tik išdrįsti ir truputėlį atverti savo lokatorius, susigauti tas galimybes. Paskui jeigu jūs matot kas pasiteisina, nes bus kažkas tikrai kas nepasiteisins, tai ne kiekvienam viskas yra, tą irgi svarbu suvokti.

Viktorija Urbonaitė

Klaidos momentas irgi egzistuoja.

Živilė Etevičiūtė

Taip, taip. Ateis kūrėjas, kur matote, nemoka dirbti nei su mokiniais, o visas narcizas ir nori visko apie save. Sakys, o, puiku, kalbėkime apie „Narcizą ir Auksaburnį“ Hesės. Tai tas, žinoma, bus, ta rizika yra. Bet aš turiu omeny, kad tu pasirenki, kas tau kas, tik nesustoti, bet man atrodo, kad šiandien, jau... Tada, kai Andželika ir Lina pradėjo, dar nebuvo tiek daug tų projektų ir galimybių. Jūs turbūt tokios buvot pirmaeigės. Dabar, šiandien apie tai daug daugiau kalbama. Daug daugiau daroma ir pačios kultūrinės institucijos jau, man atrodo, irgi labiau pasiruošę dirbti ne tik su trumpalaikėm edukacijom, kur kažkas padaroma ar pasiūloma, o jau po truputėlį atsiverinėja ilgalaikiam bendradarbiavimui per pamoką.

Viktorija Urbonaitė

Andželika, Lina, ar ateina pas jus kiti mokytojai pasitart, pasikonsultuoti, pasiklausti? Na, ką jūs ten taip stebuklingai darot?

Andželika Aleksandravičiūtė

Iš tikrųjų, tai ateina ir mes pamatome tą tokį jau ir žingeidumą, ir aš gal vis tiek norėčiau truputėlį reflektuoti, ką ir prieš tai kalbėjo. Mes kalbame ir apie tai, kad ir, pavyzdžiui, mokytojai labai bijo suklysti, kažką ne taip padaryti, bet reikia nustoti bijoti, nes mes esam tik žmonės ir tikrai galime klysti, nes neklysdama, neklysdamas tu turbūt ir neatrasi. Čia man tiesiog vat šiandien kirba, nes mokinė kaip tik ruošia tokią viešą kalbą, retorikos konkurse dalyvauja, ir man buvo toks, na, gražus atradimas kai žmogus nori kalbėti apie švietimo sistemą. Kitaip tariant, mokiniai nori kalbėti apie švietimo sistemą ir mato jos problemas, ir būtent, ką ir mini, tai, kad kartais mums mokytojai uždeda, kad mes privalome tą, tą ir tą, perduoda informaciją, bet neugdo, kitaip tariant. Tam tikrus šablonus, etiketes uždeda ir sako, ir aš suprantu, kad ačiū, aš gavau dovanų perfekcionizmą, o kur man eiti? Sako, aš dabar bijau suklysti, bijau kažką ne taip padaryti. Ir reflektuoja būtent apie tai, kad kažkaip nėra mokykloje erdvės patyrimui, man pačiai padaryti kažkokią klaidą, kad aš pati būčiau atsakinga už tą klaidą, o ne man pirštu baksnoti, kad čia gerai arba negerai. Ir tikrai taip plačiai mąsto vaikas, mokinė, devintokė sako – taip, gal aš išmoksiu kažkokią matematinę funkciją, aš jos nepanaudosiu gyvenime, nes aš nesuprantu kaip jinai veikia, bet jeigu aš suprasiu, jeigu aš patyrimėsiu, gal man bus įdomu nagrinėti klimato kaitą ir aš prie to ateisiu per matematiką. Tai va toks gal refleksija. O kalbant apie tai, ar mokytojai domisi, ar ateina tai mes, kaip ir Živilė minėjo, tikrai visko yra. Yra ir skeptiškai žiūrinčių, ir tiesiog taip standartiškai galvojančių, kad tai yra tik žaidimas arba išėjimas, ekskursija. Tai mes vis mokome, kad tai nėra ekskursija, tai yra pamoka. O besidominčių tikrai yra ir norinčių prisijungti atsiranda. Tai gal Lina dar irgi papildys, kad aš ne viena kalbėčiau.

Lina Sirgėdienė

Aš taip irgi mąstau, vis norisi įsikišti, nes gal pirmiausia apie pačias mūsų veiklas, kaip mes su Andželika ir šiaip tai kitos kolegės, su kuriomis mes irgi diskutuojame ką reikėtų įtraukti į mūsų veiklas, tai visą laiką stengiamės, kad mūsų tos planuojamos veiklos arba vykdomos veiklos apimtų tą visapusiškumą. Tai mes sakome, kad apimtų mokinių ir protą, ir kūną, ir

emocijas, ir apmąstymą. Tai būtent tas apmąstymas, kuris yra mums irgi kaip grįžtamasis ryšys, tai mums parodo kuria linkme eiti, su kuo būtent ar iš kultūros lauko, sakykime, ar iš mokslo lauko susisiekti, planuoti, atvesti pas tą mokinį, kad jis patirtų tą tokį kismą ir būtų laimingas. O kai pamato, kad mokinys laimingas, mes tai jau spinduliuojame. Tai aišku, nes ir darbe sako: „Na, kas čia yra? Visą laiką jūs išsišiepusios.“ Tai, nes mes matome, kad tos veiklos veža ne tik mokinius, bet ir mus, ir, kaip sako, kolega priėjęs „aš labai norėčiau su jumis kokią pamoką praveisti“ ir „aha, girdėjau, kad jūs kažką ten planavote, kažkur kalbėjote“. Ir čia, ir dabar jau matome, kad ir mokykloje atsiranda žmonių, kurie norėtų su mumis planuoti ir vykdyti tas veiklas. Tai vadinasi, tai paveiku.

Viktorija Urbonaitė

Veikia. O sakykit, ką jūs rašote, kai rašote tiems menininkams, mokslininkams visokiems? Sakote „laba diena, aš mokytoja iš tokios, tokios mokyklos“, ar ką sakote?

Lina Sirgėdienė

Visaip būna.

Viktorija Urbonaitė

Duokit praktinių patarimų.

Lina Sirgėdienė

Tiesiog kartais labai atvirai sakome, kad planuojame tokią pamoką ir mes matome jus tokioje pozicijoje, arba čia šiek tiek taip kalbantį, užsimezga tokia diskusija tiesiog ir tada, sako: „aš galėčiau taip pasakyti“ ir taip išsirutulioja.

Andželika Aleksandravičiūtė

Mes ieškome tų žmonių, kurie tikrai tiktų tai temai arba tiesiog matome mūsų pažinčių ratą. Savo plečiame pažinčių ratą, atsitiktinai susipažįstame ir kažkaip atsitiktinai tai būna menininkai. Nežinau, tiesiog, ir tada pradėdame kalbėtis, tada toks atsiranda noras susitikti ir kalbėtis gyvai, nes nuotoliu arba ten telefonu, žinutėmis tai gal nelabai. Jeigu norime įtikinti žmogų, kad mums tikrai reikia, supažindinti apskritai su ta auditorija, su tais žmonėmis pas kuriuos ateis, ką jie dabar mokosi, kaip čia galėtų vykti. Kad nebūtų tiktais atėjo menininkas pakalbėti apie save, apie tai, ką jis veikia, kad tai yra toksai profesinis švietimas, bet kad jo veikla realiai būtų matoma, kaip ji gali integruotis su tuo dalyku, kuris dabar yra dėstomas, arba tema, kuri yra dėstoma.

Viktorija Urbonaitė

Ar visi atsiliepia, ar atsako jums?

Lina Sirgėdienė

Praktiškai nėra buvę taip, kad sakytų „ne“. Mes tiesiog gal jau strategiškai paruošiame tą žmogų, kad mes turime tokią temą, mes esam suplanavusios apie tą kalbėti, nu taip, reikėtų jūsų, kad jūs čia praplėstumėte mūsų akiratį.

Andželika Aleksandravičiūtė

Nes jūs apie tai žinot daugiau.

Lina Sirgėdienė

Taip, nes mes kaip ir nekompetentingos esame. Praktiškai jau tu matai, kad tas žmogus kaip jau ir pakylėtas, nes jisai gali.

Andželika Aleksandravičiūtė

Bet mes taip iš tikrųjų ir galvojame, ir iš tikrųjų labai žavimės, kai ateina ir išplečia tas temas, nes įvairios gi tos temos labai yra.

Viktorija Urbonaitė

O sakykit, jeigu dabar mokytojai, kurie klausosi, sakytų: „tai gerai, nuo ko pradėti?“ Pasakykite tiesiog, kaip jūs planuojate tokias pamokas?

Andželika Aleksandravičiūtė

Išeiname gerti kavos.

Viktorija Urbonaitė

Gerai, tai pirmiausia kavos puodelis.

Lina Sirgėdienė

Arbata turbūt irgi tinka.

Andželika Aleksandravičiūtė

Iš tikrųjų, ta vieta, kaip Živilė sakė, kur jaučiatės psichologiškai gerai. Nežinau, gal tai tiesiog įkvėpti oro, pasivaikščioti, judėjime. Mes dažniausiai stengiamės neplanuoti grynai mokykloje, nes galvojame, kad reikia pakeisti aplinką. Pavyzdžiui, būna, kad vaikštome, vaikštome, o čia šita vieta tiktų visai... Tiesiog gimsta. Nu tu pradedi galvoti apie tai, ką tu darysi.

Viktorija Urbonaitė

Bet čia yra nuolatos įjungti varikliai?

Lina Sirgėdienė

Taip.

Andželika Aleksandravičiūtė

Man atrodo, mokytojai neturi išjungtų variklių, nes mes net ir tada, kai ne darbe, aš nežinau ar būna tokia stadija, kai mes esam ne darbe, nes mes visą laiką, mes einame į koncertą ir mes tokios: „O žiūrėk, kaip būtų gerai pamokoje“

Lina Sirgėdienė

„Kaip čia tiktų taip tas žmogus“

Andželika Aleksandravičiūtė

Arba žmogus, arba kažkokią idėją pasigauname.

Lina Sirgėdienė

Taip, tai dažnai būna taip kad, pavyzdžiui, eini, eini visiškai atsitiktinai. Sakykime, turime tokią pamoką apie X kilometrų pokyčių idėjoms. Visiškai atsitiktinai važiuojant namo pamačiau šalia autobusų parko Dano Alekso skulptūrą, kuri man priminė knygą.

Andželika Aleksandravičiūtė

Tai mūsų tema, kaip tik ir buvo apie tai, kad knyga...

Lina Sirgėdienė

Knygų skaitymas – tai plečia akiratį, padeda pažinti save ir pasaulį, ir praktiškai ji... Atrodo, knyga. Pradedi domėtis, pasirodo, kad tai yra dumplės, ir...

Andželika Aleksandravičiūtė

Taip, aš atsiprašau, kad tave pertraukiu. Truputėlį, labai trumpai. Tema atrodo tokia labai paprasta: knyga – būdas pažinti save ir pasaulį. Paskaičiau ir pamiršau, o mes bandome vat būtent, tai ką reiškia pažinti tą pasaulį? Nu, patirk kūnų. Ką reiškia patirti, pažinti pasaulį? Tiesiog išėik už mokyklos ribų. Sužinok, o koks čia kalnas? O kaip čia yra? Nes mokiniai dažnai net nežino lokacijos. Jie tiesiog gyvena, bet jie nejprasmina. Tai nėra jų savastis. Kelias iki mokyklos, gerai, atvežė tėveliai. Bet kas čia yra, kur tai yra?

Lina Sirgėdienė

Taip, tiesiog ir kuriam tą ryšį su miestu, kad jie taip tapatintųsi, kad jaustųsi šeiminkai, kad, na, didžiutųsi tuo miestu.

Andželika Aleksandravičiūtė

Kad jie gali kurti tą miestą.

Lina Sirgėdienė

Taip, ir tas pastabumas toksai. Tai praktiškai, kaip mes pradėjome nuo tos skulptūros, pasirodo, kad atvėrėme tą tokį pasaulį per knygą ir apie tvarumą, ir apie patį dailininką, šiuolaikinį meną. Tada išsiaiškinome, kad ta skulptūra stovėjo visai šalia mūsų mokyklos, ir jina kaip ir tokia kilnojama skulptūra buvo. Ir tvarumas, ir pasirodo, kad yra labai panašu ir į akordeoną, čia ir Levickis atsiranda. Tiesiog ir tu matai, kiek daug galima apjungti. Tik aišku, jeigu, na, prisijungtų daugiau mokytojai skirtingų dalykų, tai čia galėtų išsivystyti į tokius projektus, į tokias...

Andželika Aleksandravičiūtė

Taip, nes mes turėjome mokytoją, kuri jau kaip ir nori jungtis, muzikos mokytoja. Sako, aš tokia, bet vat žinot, psichė-vienišė, man vienai labai komfortiška, bet sako, kai aš paskaičiau jūsų tą planą, kai pamačiau tą akordeoną, tą Dano Aleksos skulptūrą, perkeltine prasme akordeoną, asociacija tiesiog tokia, sako, aš taip užsidegiau, aš gal ir išeičiau iš to vienišumo. Tai vat mes ten tik planuojame, kad galima tikrai varijuoti ir viską tu gali pritraukti, jeigu tik nori. Jeigu yra ir norinčių mokytojų.

Lina Sirgėdienė

Taip, ir paskui tiesiog mes matome, kad ir kolegos, ir patys mokiniai, jie tampa tokie pastabūs, nes, pavyzdžiui, jeigu mes kalbame apie Hemingvėjaus „Senis ir jūra“, tai ateina mokiny ir sako: O matėte ant Baltojo tilto nauja skulptūra, žuvelė? Ir tada mes pradedame ieškoti sąsajų. Būtent, ką reiškia ta skulptūra, kokia proga yra, kaip mes galėtumėm sieti su kūrinium, kad yra ir Žvejų sustojimas, Žvejų gatvė, ir praktiškai atsiranda tokios sąsajos. Na ir tu matai, kad tas mokiny tada mąsto plačiau.

Viktorija Urbonaitė

Bet čia toks kontekstinis ugdymas įsijungia?

Lina Sirgėdienė

Taip.

Andželika Aleksandravičiūtė

Na, mes stengiamės, nes mums atrodo, kad kuria pridėtinę vertę ir tai, kad mokiniai mąsto apie aplinką, mąsto apie save, apie tai ko jiems trūksta, ką jie išgyvena, ir, tarkim, jeigu mokomės mitus ir mokiniai tiesiog mąsto kontekstualiai, kaip jie galėtų keisti Vilniaus tiesiog tą pačią erdvę, kuo galėtų papildyti, kokiais meno kūriniais. Bet taip pat jie galvoja, na, ne tiesiog pastatysiu čia kažkokią skulptūrą ir jina stovės. Aišku, tą užduotį jie atlieka argumentuodami, rašydami, mokydamiesi pristatyti viešai. Yra daug sudedamųjų dalių, bet taip pat, ką mes pastebėjome su Lina, kai analizavome tai, ką mokiniai pristato, tai jie pristato dabar tokį, na, praktiškai praktinį meną, tai yra tokie jų įsivaizduoti meno kūriniai

projektai, kurie yra labai praktiniai. Tai ir dažniausiai jie pastebi tai, kad tas meno kūrinys turėtų kažkokiu būdu padėti išgyventi visas tas emocijas, kurias patiria mokiniai, ir jie jaučiasi, kad šiandien į jų emocijas, deja, vis dar nėra atsižvelgiama.

Viktorija Urbonaitė

Žinot, aš, klausydama jūsų prisiminiau, kaip vienas armėnas pasakojo, kad kai Armėnijoje buvo žemės drebėjimas, labai labai seniai, ir sako, kai tu išlendi iš tų griuvėsių, mokykloje buvo, ir išlenda, ir sako, staiga apsidairai į kairę, į dešinę ir tu nesupranti, kur tu esi, nes visos gairės pranyko. Ten bažnyčios bokštas, medis, mokykla ar dar kažkas. Viskas išsilygino, ir aš galvoju, kad ir tas kultūrinis ugdymas, ir kontekstinis ugdymas čia yra tos gairės pagal kurias mes orientuojamės gyvenime, tokie orientyrai. Labai trumpai visos, ką jūs pasakytumėte tiems mokytojams, kuriems jau mes pardavėme šitą idėją, kad tas kultūrinis ugdymas apsimoka, kad yra smagu, ir tiems patiems mokytojams yra smagu, kad jūs ryte norėsite keltis iš ryto ir bėgti į tas pamokas, nes laukia nuotykių?

Andželika Aleksandravičiūtė

Taip, mes turbūt su Lina, nežinau, Lina, gal pritarsi, gal ne, bet mes, kai gyvename ir sakome, būna tos bangelės aukščiau, žemiau, tai turbūt tai, kaip mes dirbame ir yra tai, kas mus palaiko ir laiko vis dar mokykloje, nes mes tada tiesiog atgyjame. Mes pačios plečiame savo akiratį. Mums yra įdomu ir kai pamatome mokinius, na, tiesiog ta energija grįžta, kad ir kokios pavargusios bebūtume.

Lina Sirgėdienė

Taip, ir mes sakome, kad ta kultūra yra ugdymosi terapija, ir jiniai turi būti ne siekiamybė, o būtinybė. Jeigu mes galvojame apie drąsų, šiuolaikišką, laisvą žmogų, atvirą žmogų, tai tik per kultūrą.

Viktorija Urbonaitė

Inga?

Inga Norkūnienė

Kadangi mano toks gyvenimo, tikriausiai, moto yra telkti, man atrodo, kad pasaulis bus kuriantis tik tuomet, kai telksimės, bursimės. Tai kultūra yra tas raktas, jungiantis tai, ką aš matau. Kadangi pati fantazuuju ir tikiu, kuriu dabar Mėnulio laboratoriją Aukštaitijos nacionaliniame parke su Vilniaus universitetu ir Vilnius TECH, ir įkvepiu visus mokytojus iš karto dalyvauti procesuose. Aš tikiu, kad pasaulio žmogus, kuris kurs šitą pasaulį toliau, tiktais per šitas kultūrinės kompetencijas, išlaisvinant savo kūrybingumą, savo kitus gebėjimus ir bus tas žmogus, kuris kurs. Tai aš matau labai didelę prasmę visame šitame ką darau, nes labai tuo tikiu. Tikiu mokytojais, kurie keliauja ir eksperimentuoja, ir, kaip sakiau, mieli mokytojai, sistemą sukūrė žmogus ir tik žmogus gali pakeisti tą sistemą, jeigu ji varžo,

jeigu ji trukdo. Ir kai mes matome kaip sistemą galima judinti, kaip galima išeiti už sistemos ribų, kaip sistema visai plačiai leidžia veikti, tai yra fantastika, su mokytojais tai patyrus, nešti šitą žinią toliau, kad sistema juda, kad ją gali judinti mokytojai kartu su moksleiviais, ir taip auginti ir kurti atsakingą visuomenę. Ir kuriančią.

Viktorija Urbonaitė

Živile?

Živilė Etevičiūtė

Vau, jau ašaros byra. Ašaros byra iš džiaugsmo, tai vat, žodžiu, būkit su žmonėms, kurie jus pakylėja, kurie jus atrakina ir su tais žmonėms, kurie jums padeda būti laimingais. Nekentėkit, nes dažniausia su kuo susiduriame, tie žmonės, kurie nenori pokyčių, neretai būna ir nelaimingi ar pikti. Ir mes kiekvienas būname, tokius etapus turim. Tai jūs nusipelnę būti laimingi, nusipelnę džiaugtis ir, kaip mes čia matome, dalinamės per va tas patirtis, tai yra galimybė tokiu būtu darbe. Ne tik tai hobyje ar kažkur. Pabandykite tiesiog, toks labai praktinis patarimas. O dėl viso to ugdymo, man atrodo, ir tokio prie jo priėjimo, kad iš principo ta aplinka, viskas, kas duoda, ar upė, ar piliakalnis, ar muziejus yra kaip metodinė priemonė. Kaip vadovėlis yra metodinė priemonė, tai vat pažvelgti vat šitaip, ir kiek metodinių priemonių jūs turite? Ir pasitelkit, kurios jums reikalingos. Tai čia dar tik norėjau pridėti.

Viktorija Urbonaitė

Tai pristatau mūsų pašnekoves: Inga Norkūnienė, Klaipėdos moksleivių kultūrinių kompetencijų ugdymo modelio kūrėja; Živilė Etevičiūtė, TŪM kultūrinio ugdymo ekspertė ir Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos mokytojų duetas Liana, Lina Sirgedienė ir Andželika Aleksandravičiūtė. Bet aš negaliu pabaigti šito mūsų susitikimo. Prie mikrofono buvo Viktorija Urbonaitė ir turiu priminti, kad čia buvo tinklalaidė „Postūmis: Dialogai švietimo pažangai“, kalbėjomės tema „Ką kultūros laukas gali pasiūlyti mokytojams jų darbe?“. Bet atsiprašau, bet mes būtinai turime tą šunį pakalbinti ir ištraukti šaknį, tai Kuršis į eterį.

Inga Norkūnienė

Kurši! Kuršiukai! Labas rytas.

Viktorija Urbonaitė

Taip skaniai miegojo.

Inga Norkūnienė

Taip, tai labai puiku. Jisai pamokose irgi skaniai miega. Kada tik mokytojas per ilgai užsikalba, jisai pradeda žiovauti ir nugriūna. Tada mokytojams signalas: viskas, mūsų dėmesys baigiasi. Tai jisai yra puikus tame. Kurši, sėdėti! Sit! Geras šuo. Na, ir pabandykim. Aš neturiu

skaniuko. Pabandysime, kaip sakau, visą laiką irgi klausiau: kas yra jūsų gyvenimas skaniukas, kas yra mokytojo skaniukas, už ką jisai dirba? Kas yra mokinio skaniukas? Kuršis visada turi paskatinimą, už ką jisai padaro savo kažkokią komandą, tai dabar pabandyčiau be skaniuko. Tai nežinau, negaliu garantuoti, kad jisai bus...

Viktorija Urbonaitė

Ar teisingas atsakymas bus.

Inga Norkūnienė

Tai gal galite pasakyti, kokią užduotį norėtumėte, tokia greitą, kad jisai padarytų?

Lina Sirgėdienė

Šaknis iš keturių.

Inga Norkūnienė

Kurši, šaknis iš keturių, balsas.

Kuršis

Au. Au. Au.

Inga Norkūnienė

Kurši, geras.

Viktorija Urbonaitė

Trys.

Inga Norkūnienė

Tris pasakė. Sėdėt. Kurši, sėdėt. Pabandysime iš naujo. Nu? Šaknis iš keturių?

Kuršis

Au au.

Inga Norkūnienė

Taip, geras.

Viktorija Urbonaitė

Tai jeigu Kuršis moka, tai man atrodo, mes irgi išmoksime.

Inga Norkūnienė

Kuršis moka iš tiesų ir matematinės užduoties. Jo pagrindinis tikslas – skatinti matematinį mąstymą, ne funkcinių lygčių, bet kūrybingumą, nes matematika skatina kūrybingumą. Tai Kuršis lenktyniauja daugybės lentelėje su pradinukais, žodinių uždavinių sprendime, nes mes tikime, kad jeigu moksleivis sugeba suformuluoti užduotį, reiškia, jisai suprato temą. Tai suformuluoja matematinę užduotį savo klasės draugams ir Kuršiui, ir Kuršis balsu pasako atsakymą.

Viktorija Urbonaitė

Tai čia net geriau negu Alexa ar Siri.

Inga Norkūnienė

Tikrai geriau.

Viktorija Urbonaitė

Ačiū jums, labai visoms ir iki pasimatymo.

Visos

Ačiū labai. Iki Iki. Iki. Viso.